

Справа «Момуссо і Вашингтон проти Франції» (“Maumousseau and Washington v. France”)

У рішенні, ухваленому 6 грудня 2007 року у справі *«Момуссо і Вашингтон проти Франції»*, Суд постановив, що:

- не було порушення ст. 8 Конвенції стосовно наказу національних судів повернути дочку заявниці до Сполучених Штатів, а також стосовно способу виконання поліцією цього рішення;
- не було порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Обставини справи

Заявниками є Софі Момуссо, громадянка Франції, народилася 1967 року і мешкає у Франції, та її дочка Шарлотта Вашингтон, громадянка Франції та США, котра народилася 14 серпня 2000 року у США та проживає зі своїм батьком у цій країні у м. Нью-Йорку.

Справа стосується повернення до США дочки заявниці Шарлотти, котрій на той час було 4 роки. Повернення мало бути здійснено на підставі рішень судів Франції, ухвалених на ґрунті рішення американського суду про надання батькові безпосередньої опіки над дівчинкою.

У травні 2000 року п. Момуссо одружилася з Девідом Вашингтоном, громадянином США. У серпні 2000 року у них народилася дочка. Згодом стосунки подружжя істотно погіршилися.

За згодою чоловіка п. Момуссо разом зі Шарлоттою у березні 2003 року прибули на відпочинок до Франції (до цього часу вони постійно проживали у США). Вони зупинилися у батьків заявниці. Там п. Момуссо вирішила не повертатися до США, і залишилась жити у Франції. Дізнавшись про це, чоловік заявниці почав наполягати на поверненні її та дочки додому.

У вересні 2003 року місцевий суд у сімейних справах у США визнав права безпосередньої опіки над дочкою за батьком дівчинки. Тобто суд

постановив, що Шарлотта має проживати з батьком, а відтак п. Момуссо повинна негайно повернути дівчинку до США. Після отримання рішення суду батько Шарлотти звернувся до компетентних органів США, аби вони забезпечили можливість повернення його дочки до цієї країни.

Згідно з приписами Гаазької конвенції 1980 року про цивільні аспекти міждержавного викрадення дитини (далі – Гаазька конвенція) органи США надіслали запит-клопотання до компетентних органів Франції про забезпечення повернення дівчинки до США. Однак п. Момуссо відмовилася добровільно відпустити дитину. З огляду на це щодо заявниці було порушено справу органами прокуратури Франції. Місцевий суд Франції ухвалив рішення про те, що повернення Шарлотти до США не відповідатиме її інтересам, оскільки воно може розглядатися як поміщення дитини у нестерпні умови у значенні понять Гаазької конвенції.

Втім у травні 2004 року апеляційний суд видав наказ про негайне повернення дівчинки до США. Суд обґрунтовував своє рішення відсутністю доказів того, що повернення загрожує дитині психологічною або фізичною небезпекою, чи що внаслідок повернення дівчинка потрапить у нестерпні умови. У 2005 році касаційний суд підтримав згадане рішення апеляційного суду.

Ще у липні 2004 року п. Момуссо була поінформована про те, що її визнають винною у вчиненні злочину, якщо вона продовжуватиме утримувати дочку. Однак заявниця вкотре відмовилася підкоритися наказу про повернення Шарлотти до США.

23 вересня 2004 року місцевий прокурор разом із чотирма поліцейськими увійшли до дитячого садка, де перебувала дівчинка, аби її забрати. Це було зроблено на виконання рішення про повернення дитини до США. Стверджується, що п. Момуссо разом зі своїми батьками та персоналом дитячого садка перешкождали поліцейським виконати

судовий наказ: вони оточили дівчинку і не підпускали до неї працівників поліції.

Між правоохоронцями та родичами дівчинки спалахнула сутичка: усі, хто брав у ній участь, потерпів від словесних образ і навіть фізичних ударів. Зважаючи на такий розвиток подій, прокурор прийняв рішення зупинити виконання наказу.

Цей інцидент набув широкого розголосу у пресі.

Відтак п. Момуссо звернулася до місцевого суду із заявою про отримання опіки над дитиною. Суд вирішив надати їй опіку, однак обумовив право батька на побачення з дівчинкою. Втім, у грудні 2004 року апеляційний суд скасував зазначене рішення суду першої інстанції та ухвалив наказ про повернення Шарлотти до батька. Наступного дня судовий наказ було виконано: дівчинку відправили до США.

У лютому 2006 року місцевий суд США задовольнив позов батька Шарлотти про обмеження права матері на доступ до дівчинки. Побачення заявниці з дочкою могли відбуватися лише у приміщенні місцевого суду і тільки після внесення застави у розмірі 25 тисяч доларів.

У квітні 2007 року французький місцевий суд вищої інстанції надав заявниці розлучення та ухвалив, що Шарлотта має проживати з матір'ю. Батькові дівчинки було надане право на доступу до дитини.

Зміст рішення Суду

Пані Момуссо стверджувала, що повернення Шарлотти до США суперечило інтересам дівчинки та призвело до поміщення дитини у нестерпні умови з огляду на її малолітній вік. Заявниця також вказувала на те, що вторгнення поліцейських до дитячого садочку, аби забрати Шарлотту, вкрай негативного позначилося на психологічному стані дівчинки. До того ж, п. Момуссо скаржилася на позбавлення її права

доступу до суду. Вона зазначала про порушення ст. 8 та ч.1 ст. 6 Конвенції.

Головним питанням для Суду було те, чи зберегли суди Франції справедливий баланс між конфліктуючими інтересами, ухвалюючи рішення про повернення Шарлотти до США.

Суд зазначив далі, що згадані суди зважали на те, що могло бути «найкращим» для дівчинки. І під «найкращим» вони розуміли негайне повернення дитини у середовище, з яким вона була добре знайома. Суд відзначив такі заходи судів, зокрема: ретельну оцінку ними сімейної ситуації загалом, вивчення інших супутніх факторів, проведення збалансованого та розумного зважування залучених у справу інтересів та безупинне намагання судів знайти таке рішення, яке було б найкращим для Шарлотти.

Суд також дійшов висновку про те, що не було підстав вважати, що процес ухвалення судами рішень про повернення Шарлотти до США був несправедливим чи якимось перешкоджав заявникам ефективно здійснювати їхні права.

Суд зауважив, що судові рішення про повернення Шарлотти до США тривалий час не виконувалося через те, що п. Момуссо приховувала від компетентних служб місце перебування дочки. Таке ставлення заявниці до справи демонструвало її цілковите небажання співпрацювати з державою. Отож, вторгнення представників відповідних органів у дитячий садок, де перебувала дівчинка, стало наслідком постійної відмови п. Момуссо добровільно повернути дитину до батька. І заявниця наполягала на своїй поведінці попри те, що судовий наказ про повернення вже діяв понад шість місяців.

Суд далі зауважив, що втручання поліції було не найкращим способом вирішення таких ситуацій як дана, оскільки згадане втручання могло мати травматичні наслідки для учасників інциденту. Втім Суд

вказав на те, що воно відбулося у присутності державного прокурора, представника державної юридичної служби, наділеного високим рівнем відповідальності щодо прийняття рішень. Працівники поліції, які виконували наказ, перебували під безпосереднім контролем присутнього прокурора. Зрештою Суд позитивно відзначив те, що правоохоронці не наполягали на силовому відібранні дитини з огляду на активну протидію майже всіх присутніх на місці події.

Тому Суд дійшов висновку про те, що ст. 8 Конвенції порушено не було.

Суд далі вказав на те, що відповідно до цілей та об'єкту Гаазької конвенції органи Франції були зобов'язані надати допомогу у поверненні Шарлотти до США. Винятком була ситуація існування очевидних доказів того, що матір і дочка могли виявитись жертвами «волаючої» несправедливості тамтешнього правосуддя.

Суд також зауважив, що побоювання п. Момуссо про те, що їй могло бути відмовлено у візі до США, було лише припущенням. І хоча заявниця могла звернутися до американського судді з відповідним клопотанням, вона цього не зробила.

Суд звернув увагу на те, що органи Франції зробили спробу досягти взаємовигідного рішення із батьком Шарлотти. Однак спроба виявилася безуспішною. Відтак згадані органи готуються зараз до наступної спроби досягти домовленості, але вже за посередництвом відповідних органів США.

Зважаючи на викладені обставини, Суд постановив про те, що ч. 1 ст. 6 Конвенції порушено не було.